

КРЕАТИВНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ВАНДЕРЕР О.

Copyright © 2013

Актуальність теми. Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Тому проблема розвитку творчих здібностей, активізації творчої діяльності індивіда набуває пріоритетного значення. Багато психологічних досліджень присвячені проблематиці вивчення творчості та креативності особистості. Проте недостатньо розмежовані вказані категорії, а відтак потребують в своєму трактуванні деталізації та повного змістового наповнення. **Мета** – визначення і розмежування понять креативності і творчості та визначення їх впливу на розвиток особистості.

Творчість людини – явище складне, багатогранне і суперечливе, охоплює чимало сфер її буття. “У людини немає благороднішого заняття, яке б виправдовувало б її існування на землі, підтверджувало б високе звання людини, дало б їй глибоку й істинну насолоду від ранньої юності до похилої старості, ніж творчість”, – зазначав філософ М. Гончаренко [3, с.218]. Ця думка підтверджена зізнаннями самих творців – письменників, поетів, музикантів та вчених. Наприклад, М. Гоголь підкреслював: “Навряд чи є вища насолода, аніж насолода творити” [2]. Загальновизнано, що поза творчістю не існує особистості. Творчість постає як специфічна форма діяння людини – її духовне начало, в якому індивід не тільки осягає навколишній світ, вчиться його організовувати, розуміти і певним чином взаємодіяти з ним, а, що головне, – особистість осягає власну здатність до подібних взаємодій, а також межі та ризики своєї самостійної та індивідуальної сили. Творча особистість володіє широтою інтересів і захопленість, мрійливістю, чутливістю, вразливістю, багатим внутрішнім світом, естетичною сприйнятливістю, нонконформізмом, сміливістю, природністю, безпосередністю, емоційністю, а також (за Р. Стернбергом) – здатністю йти на розумний ризик; готовністю долати перешкоди, протистояти думці оточуючих; толерантністю до невизначеності; готовністю до прийняття нового [1]. Причому мотиви творчості можна звести до трьох основних груп: а) допитливість, суто пізнавальні і дослідницькі мотиви, що відповідають предметному змісту діяльності; б) мотиви особистісної зацікавленості, самовираження, успіху; в) вищі соціальні піднесення, намагання принести користь суспільству [4].

На сьогодні в психологічній літературі зустрічається вживання двох термінів: творчість і креативність, які часто підмінюють один одного і не мають чіткого розмежування. Творчість – складний психологічний акт, зміст якого відображається у відтворенні в раніше невідомій оригінальній формі даних, які є в свідомості людини. Це завжди результат праці несвідомого і натхнення, де інформація здійснює трансляцію із сфери свідомого до підсвідомого і навпаки, й через суб'єктивні здібності та навички набуває матеріалізації в продуктах діяльності, які є завжди новими.

Науковці виокремлюють у творчому процесі такі стадії: підготовча (поява стану актуалізації певної обставини, яка мотивує людини до початку творчості); дозрівання ідеї (забезпечуються роботою підсвідомості, це явище намагались пояснити дослідники різних психологічних шкіл і напрямків); натхнення (поява ідеї у свідомості, вона спонукає роботу мислительних процесів, обдумування і продумування задуманого); розвиток ідеї (оформлення задуму в результаті діяльності). Для того щоб акт творчості відбувся необхідне проходження всіх стадій, так як інколи в людини відбувається своєрідне “застрягання” на певному етапі і задумане залишається нереалізованим. Для успішної реалізації задуманого необхідна наявність креативності. Саме ця характеристика визначає здатність людини до творчості. Креативність – творчі здібності індивіда, які характеризують його здатність до продукування нових ідей [6]. На думку П. Торенса, креативність включає в себе підвищену чутливість до проблеми, або дефіцити чи суперечливості знань [6]. Саме вона спонукає індивіда до визначення проблемних ситуацій та дій на їх подолання. Також креативність забезпечує самовдосконалення особистості. К. Роджерс вважає, що креативна особистість – це, перш за все, вільна особистість, здатна бути самою собою, чути своє Я, всебічно розвинена, з багатим внутрішнім світом [5].

Загалом дослідження, присвячені вивченню креативності, слушно розділити на дві групи: 1) ті, що базуються на концепції креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності, представники “пізнавального” напряму досліджують взаємозв'язку між креативністю, інтелектом, когнітивними здібностями і реальними досягненнями, найбільш яскравими представниками даного напрямку є Дж. Гілфорд, С. Тейлор, Е. Торренс, А.Я. Пономарьов, С. Меднік; 2) ті, які вивчають креативність як особистісну властивість, багато експериментальних досліджень присвячені створенню “портрета творчої особистості”, виявленню властивих їй характеристик, визначенню особистісних, мотиваційних та соціокультурних кореляцій креативності, найбільш яскравими представниками цього (другого) напрямку є Ф. Баррон, А. Маслов, Д. Б. Богоявленська.

Висновок. Креативність – внутрішньоособистісна властивість, наявність якої обумовлюються високим рівнем функціонування інтелектуальних, когнітивних і мисленевих процесів. Для успішного становлення та розвитку індивіда, необхідним є максимальний розвиток вказаної ознаки. Саме креативність – підґрунтя повноцінного функціонування творчості, її трансформації в результати діяльності. Для формування креативної і творчої особистості потрібно розвивати такі властивості розуму, як системність, самостійність, гнучкість, критичність, логічність, прогностичність, фантазія, уява, вигадка, здатність передбачати, ґрунтовні знання. Важливо заохочувати доброзичливість, підтримувати розкутість та незалежність, активність. Потрібно вслякю стимулювати пізнавальний інтерес, прагнення до знань, допитливість, інтерес до всього нового, здатність захоплюватися, оригінальність, ініціативність.

1. Вишнякова В.Ф. Креативна психологія. Психологія творчого навчання. – Мн., 1995.
2. Гоголь Н.В. Полн. Собр. соч.: В 14-ти т. – Т.8. – М., 1968. – 459 с.
3. Гончаренко Н. В. Гений в искусстве и науке. – М.: Искусство, 1991. – 432 с.
4. Киричук О.В., Роменець В.А. Основи психології: Підручник. – Вид. 5-те стереотип. – К. : Либідь, 2002. – 632 с.
5. Рождественская Н.В., Толшин А.В. Креативность: пути развития и тренинги / Рождественская Н.В., Толшин А.В. – СПб.: Речь, 2006. – 320 с.
6. <http://psi.webzone.ru/st/050200.htm>